

Eduskunnan sivistysvaliokunta

siv@eduskunta.fi

Koulukuraattorit ry:n kirjallinen asiantuntijalausunto Tarkastusvaliokunnan julkaisusta (1/2022) Nuorten syrjäytymisen ehkäisyn palvelurakenne, rahavirrat sekä seurannan haasteet

Julkaisusta lausuvaa tahoaa pyydetään arvioimaan erityisesti tutkimuksessa esitettyjä johtopäätöksiä ja suosituksia. Tutkimusryhmän suositukset on jaettu tutkimuksen johtopäätöksissä kolmeen luokkaan, joita ovat strategiset suositukset, palvelutuotannon suositukset sekä asiakastason suositukset.

Julkaisussa mainitaan, että koulua lukuun ottamatta nuoret tavoittavat kaikille suunnattuja palveluja heikosti, sattumanvaraisesti tai oman aktiivisuutensa perusteella (s.16). Lisäksi todetaan, että peruskoululla ja opiskelu- ja terveydenhuollolla on tärkeä rooli varhaisten tukitarpeiden tunnistamisessa (s.17). Tutkimuksessa painottuu nuorisopalvelujen näkökulma syrjäytymisen ehkäisyssä. Julkaisussa mainitaan vähäisesti opiskeluhuollon laaja kokonaisuus, jossa sekä kouluissa että oppilaitoksissa opiskeluhoitotyöntekijät, kuten kuraattorit, tekevät tärkeää työtä nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Lakisääteiseen opiskeluhoitotyöhön kuuluu sekä yhteisöllinen että yksilöllinen työ (OphL 1287/2013, 3 §). Ehkäisevää työtä tekevät kaikki tahot kouluissa ja oppilaitoksissa. Opiskeluhuollossa on hyviä mahdollisuuksia syrjäytymistä ehkäisevään työhön. Kuraattorien työhön nuorten kanssa sisältyy elämänhallinta-, motivaatio- ja tukemistyötä, jotta nuoret pysyisivät osana koulu- ja opiskeluyhteisöä ja mukana opinnoissaan. Kuraattorit tukevat nuorta pohtimaan tulevaisuutta ja auttavat laajasti itsenäistymiseen liittyvissä asioissa.

Julkaisussa todetaan, ettei perustasolla opiskeluhoito tunnista nuorten mielenterveysongelmia. Näyttää kuitenkin siltä, että mielenterveysongelmia tunnistetaan jo melko hyvin. Opiskeluhoillon työntekijöillä on käytössä mielenterveysongelmien tunnistamiseen erilaisia menetelmiä. Ongelmana on se, että tunnistamista ja myös auttamista tehdään kouluissa ja oppilaitoksissa, mutta hoitoon ohjaaminen ei toteudu riittävän nopeasti hoitavan tahon puuttuvien resurssien vuoksi. Esimerkiksi kuraattorit tukevat hoitoon jonottavia nuoria.

Suosituksissa on ehdotettu **asiakkuusvastaavaa** eli nuoren palveluverkostossa olisi yksi työntekijä, jolla olisi kokonaisvastuu nuoren tilanteesta. Jo nykyisin esimerkiksi sosiaalihuoltolain mukaan nuorella voi olla omatyöntekijä (sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja) koordinoivana ja kokonaisvastuun ottavana tahona. Nuoren verkoston kartoittaminen ja yhteistyö nuoren elämäänsä kuuluvien tahojen kanssa on aina ollut tärkeä osa kuraattorien ammatillista osaamista ja työskentelyä nuoren kanssa. Kuraattorin asiakastyöhön kuuluu sosiaalisen selvityksen tekeminen, jossa kartoitetaan oppilaan koulunkäynnin historiaa ja nykytilannetta sekä koulunkäyntiä vaikeuttavia ja sitä tukevia

tekijöitä. Oppilasta tarkastellaan perheensä jäsenenä kartoittaen muun muassa oppilaan ja hänen perheensä olosuhteet, voimavarat ja mahdolliset tukitoimet. Lisäksi varmistetaan, että mahdolliset oppimisen ja tunne-elämän vaikeudet on tunnistettu.

Julkaisussa todetaan, että on hankalaa selvittää, miten paljon nuoriin ja erityisesti nuorten syrjäytymiseen ja sen ehkäisyyn on käytetty varoja. Ratkaisuksi esitetään väestölähtöistä budjetointia ja **korvamerkittyä rahoitusta** nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Koulukuraattorit ry arvioi, että korvamerkitty rahoitus parantaisi nykyistä tilannetta. Ehkäisevän työn riittävästä rahoituksesta pitäisi huolehtia suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti.

Julkaisussa esitetty **liikennevalomalli** antaa yksinkertaistavan kuvan opiskeluhoitotyöstä ja kuraattorin työstä. Kuraattorien työ on sekä ehkäisevää että korjaavaa työtä. Malli yksinkertaistaa asioita. Kuraattoripalvelut ovat liikennevalomallissa kuvattu pelkästään ennaltaehkäiseväksi työksi, jonka tehtävänä on ohjata nuoret eteenpäin. Kuraattorien työ ei ole pelkkää nuorten eteenpäin ohjaamista. Kuraattorien tehtävänä on tukea oppilaiden oppimista ja hyvinvointia sekä sosiaalisia ja psyykkisiä valmiuksia (OphL 1287/2013, 7 §). Eteenpäin ohjaamista voi helpommin tapahtua silloin, kun kuraattorilla on useampi työyksikkö. Julkaisussa mainitaan, että kuraattorien resurssit ovat riittämättömiä. Onneksi laki kuraattorien sitovasta henkilöstömitoituksesta (yksi kuraattori 670:tä oppilasta/opiskelijaa kohti) on tullut voimaan vuoden 2022 alusta.

Oppivelvollisuuden laajentuminen mahdollisesti ja toivottavasti ehkäisee nuorten syrjäytymistä.

Koulun sosiaalityön mahdollisuuksista syrjäytymisen ehkäisemisessä on olemassa tutkimustietoa. Terhi Pippuri (2015) on käsitellyt lasten ja nuorten syrjäytymisen teemaa sosiaalityön ammatillisessa lisensiaantitutkimuksessaan ”Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit”, joka on kvantitatiivinen tutkimus espoolaisista peruskoululaisista kuraattoripalveluissa. Aineiston muodostivat Espoon kaupungin perusopetuksen kuraattorien Aura-asiakastietojärjestelmän asiakasrekisteritiedot 11 vuoden ajalta vuosilta 2002–2013. Tutkimus on paikallisesti kokonaistutkimus, jossa oli mukana kuraattorien kaikki asiakkuudet (N=20 280) kyseiseltä ajalta. Tutkimuksen lähtökohtana oli aikaisempien tutkimusten havainto koulun merkityksestä syrjäytymisen ehkäisemisessä, ja siihen liittyvät peruskouluun ja oppilashuoltoon kohdistuvat odotukset ja toiveet. Koulun odotetaan huomaavan ja puuttuvan ajoissa lasten ja nuorten ongelmiin. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda yhteiskunnallisessa keskustelussa käytävään lasten ja nuorten syrjäytymisen teemaan tutkimuksellista tietoa koulun sosiaalityön näkökulmasta.

Kuraattoripalveluita oli Espoossa käyttänyt lukuvuosittain keskimäärin 10 prosenttia kaikista perusopetuksen oppilaista. Kuraattoripalveluita olivat käyttäneet kaikkien luokka-asteiden oppilaat, mutta suhteellisesti eniten 7.–9. -luokkalaiset. Maahanmuuttajataustaisia oppilaita oli aineistossa 14 prosenttia, mikä oli hieman enemmän kuin maahanmuuttajien osuus Espoossa. Yleisimmin (76 %) oppilaat olivat ohjautuneet kuraattorille opettajien tai muiden koulun työntekijöiden aloitteesta. Syyt kuraattorin asiakkuuteen liittyivät yleisimmin oppilaiden käyttäytymiseen (29 %) tai sosiaalisiin suhteisiin (29 %). Pojilla syyt painottuivat enemmän käyttäytymiseen ja tytöillä sosiaalisiin suhteisiin. Myös oppilaiden tunne-elämään (13 %) ja perheeseen (12 %) liittyivät syyt sekä koulunkäyntijärjestelyt (12 %) ja oppimisen vaikeudet (5 %) olivat syinä kuraattorin työskentelyyn oppilaiden kanssa. Yksittäisistä

asiakkuuden syistä yleisimmät olivat kiusaamistilanteet, kaverisuhdeongelmat, poissaolot koulusta, uhmakas käyttäytyminen ja motivaatio-ongelmat. Jos syrjäytymisen katsotaan alkavan kouluongelmina, tämä tutkimus kertoi syrjäytymiskehityksen alkujuurista. Ne liittyvät yleisimmin oppilaiden käyttäytymiseen tai hankaluuksiin sosiaalisissa suhteissa.

Kuraattorin työskentely oppilaan kanssa oli useimmiten sisältänyt kolmesta viiteen tapaamista, neuvottelua tai muuta tapahtumaa. Tutkijan mukaan koulun sosiaalityö oli siis onnistunut melko pienellä interventiolla saamaan muutoksia oppilaiden tilanteissa. Kuraattorin selvittely ja tuki oli ollut riittävää 74 prosentissa asiakkuuksia. Neljäsosalle oppilaista oli tehty ohjaus koulun ulkopuolisiin tukitoimiin. Oppilaita oli tällöin ohjattu yleisimmin lastensuojeluun, perheneuvolaan tai nuorisopsykiatriaan.

Jaana Kähkönen
Puheenjohtaja
Koulukuraattorit ry – Skolkuratorer rf

Satu Jokelainen
Varapuheenjohtaja
Koulukuraattorit ry – Skolkuratorer rf